

Alkuopetukseen tutustuminen

Elina Palohuhta

Maisterit 2022

Alkuopetukseen kävin tutustumassa Seinäjoella, Törnävän koululla, 1A-luokassa. Tutustumisen tein ollessani esiopetukseen suuntaavassa harjoittelussa, varhaiskasvatuksen opettajan opinnoissa. Esiopetuksen harjoittelun tein koulun vieressä sijaitsevassa Tikkuvuoren päiväkodissa, Tihkutikkojen esiopetusryhmässä. Moni Tihkutikkojenkin esikoululaisista oli aloittamassa lähestyvänä syksynä koulutaipaleensa Törnävän koulussa. Törnävän koulun alkuopetuksen opettajat sekä Tikkuvuoren päiväkodin esikouluopettajat tekevät yhteistyötä ja harjoitteluni aikaan esiopetuksen ja alkuopetuksen keskinäistä yhteistyötä laitettiin aktiivisemmin viriämään. Opettajat ovat kokoontuneet ja kokoontuvat yhteisten tapaamisten ja keskustelujen äärelle suunnittelemaan tulevaa. Esiopetuksen opettajat totesivat, että yhteistyö voisi olla vieläkin aktiivisempaa, mutta sen kehittämiseen ollaan nyt kovasti kiinnitetty huomiota. Yhteistyö on ollut esimerkiksi sellaista, että ennen varsinaisen eskarivuoden päättymistä esikoululaiset ovat päässeet tutustumaan kouluympäristöön ja koulun toimintaan. Koululaiset ovat myös päässeet päiväkotiympäristöön touhuamaan ja leikkimään. Esikoululaiset ovat päässeet tuttujen ja turvallisten aikuisten kanssa tutustumaan uuteen oppimisympäristöön, kun taas koululaiset ovat saaneet mahdollisuuden palata suurimmalle osalle tuttujen aikuisten, osin tuttujen lastenkin, kanssa puuhaamaan.

Törnävän koulun 1A-luokan toiminta perustui toiminnalliselle oppimiselle; oppimistilanteet ja oppimisympäristöt pyrittiin luomaan siten, että ne olisivat mahdollisimman monipuolisia ja kaikki oppilaat huomioon ottavia, yksilöllisistä tarpeista lähtien. Toiminnallinen opetus mahdollistaa esimerkiksi erilaisten tehtävien tekemisen luokahuoneen ulkopuolisissakin ympäristöissä. Törnävän koululla tehtäviä oli mahdollisuus mennä tekemään luokahuoneen ulkopuolelle. Toiminnallisuudessa korostuu uteliaisuuden ja mielenkiinnon herättäminen oppilaiden innostuksen ja kiinnostuksen kohteiden kuulemisen kautta. 1A:N luokkatila jo itsessään mahdollisti työskentelemisen muutoinkin kuin pöytätyöskentelyn muodossa. Vierailuni aikana matematiikan tunnilla tehtäviä sai tehdä pienissä ryhmissä ja osa oppilaista otti tilan luokan lattialta ja heittäytyi sille rennosti opiskelemaan. Työrauha säilyi hyvänä ja oppilaat kysyivät matalalla kynnyksellä apua. Vertaisten tuki tuntui vaikuttaneen oppilaisiin positiivisella tavalla. Vertaisten kanssa pystyi pohtimaan mieltä askarruttavia kysymyksiä ja jakamaan ajatuksia muutoinkin.

Vierailuni aikana toiminnallisuus tuli ilmi myös oppiainerajat ylittävän opetuksen kautta - liikuntatunnin tempuradan kiertämiseen oltiin yhdistetty äidinkielen opintoja. Liikuntasaliin oltiin rakennettu tempurata, jonka yhtenä pisteenä oli erilaisten sanojen kirjoittaminen valmiista kuvista. Tunti oltiin yhdistetty 1. ja 2. luokan kesken siten, että molempien luokkien oppilaat tekivät samalla periaatteilla tehtäviä, mutta 2. luokan oppilaat kirjoittivat annetuista kuvista kokonaisia lauseita. Tässä kohtaa esille tuli myös eriyttämisen mahdollisuus; 1. luokan oppilaat saivat mahdollisuuden harjoitella kokonaisten lauseiden kirjoittamista ja pystyivät pyytämään apua heitä

vanhemmilta oppilailta. Liikuntasalissa oli tekemisen meininki ja oppilaat "hyödynsivät" toisiaan ilahduttavalla tavalla. Liikunnan ja äidinkielen yhdistäminen kahden luokan ja luokka-asteen kesken konkretisoi alkuopetuksen yhteisopettajuuden sekä yhteistyön merkityksen.

1A-luokan opettaja korosti ennen kaikkea positiivisen pedagogiikan merkitystä, mikä näkyikin hänen opetuksessaan. Luokassa oli hyvä tunnelma ja lapset tuntuivat luoneen opettajaan turvallisen ja luottamuksellisen suhteen. Opettaja korosti myös yhteisöllisyyden

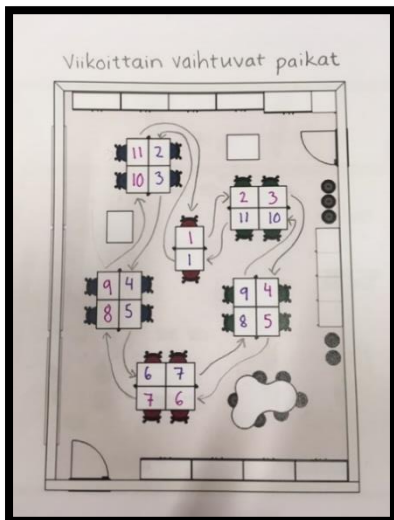
tunteen merkitystä ja ryhmän hyvä yhteishenki tulikin näkyväksi lasten toiminnassa. Positiivisessa pedagogiikassa korostuu juuri lasten tasa-arvoinen kohtaaminen ja ylipäättään koko ryhmän kannustaminen toisten huomioimiseen, kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Positiivinen pedagogiikka opettajan aloitteesta sekä yksilöllinen kohtaaminen näkyivät luokassa parhaimmillaan siten, että kun lapset saapuivat kouluun, he saivat valita kuudesta eri tervehtimistyylistä sen, jolla halusivat opettajaa luokan ovella tervehtiä. Vaihtoehtoina oli esimerkiksi halaus, vilkutus, läpsy ja tanssi. Oman tervehtimistyylin sai myös halutessaan keksiä. Nämä olivat äärettömän ihania opettajan ja oppilaan välisiä kohtaamisia. Juuri tällaisilla pienillä teoilla opettaja voi rakentaa luottamuksellista suhdetta oppilaan kanssa. Halauksen saaminen tuntui olevan monelle tärkeä juttu. Muutenkin tervehdys oli selkeästi rutiiniksi muodostunut, odotettu juttu. Positiivinen ilmapiiri sekä yhteisöllisyyden ajatuksen juurtuminen näkyi oppilaiden toiminnassa vertaisten kunnioittavana kohtaamisena.

Opettajan rooli on merkittävä, mutta niin on oppilaankin. Oppilaat olivat selkeästi aktiivisia oppijoita ja toimijoita ja opettaja loi mahdollisuuksia lasten itse pohtia sekä havainnoida näkemäänsä ja kokemaansa. Opettaja siis ikään kuin ohjasi oppimista ja toimi auktoriteettina, mutta antoi myös tilaa lasten omalle ajattelulle. Tämä onkin avain juuri toiminnalliselle oppimiselle ja opettamiselle. Opettaja oli kannustava ja lapsia osallistava, mikä innosti ja motivoi lapsia oppimaan. Erityistä huomiota kiinnitin luokkaan oppimisympäristönä. Tilana luokka oli erittäin avara ja valoisa, lisäksi sillä oli myös korkeutta, sillä luokka sijaitsi sata vuotta vanhassa puukoulussa. Ikkunoista oli näkymä suoraan joelle ja aivan koulun lähetyvillä oli puisto. Luokan ”sisustuksessa” korostui lapsilähtöisyys sekä ennen kaikkea esikoulun ja alkuopetuksen välinen jatkumo. Luokassa oli elementtejä, joita hyödynnetään myös esiopetuksessa; taululla oli koonti meneillään olevasta viikonpäivästä, päivämäärästä, kuukaudesta, vuodesta sekä päivän säästä. Päivän aikataulu oltiin havainnollistettu kuvilla, kuten esiopetuksessakin on tapana. Opettaja kertoi, että kuvien tarkoitus on helpottaa ja tukea lapsia sisäistämään päivän kulku. Lisäksi seinällä oli erilaisia tavoitekortteja sekä lukemista ja laskemista tukevia kuvia.

Niin kuin edellä totesinkin, luokan sisustuksessa näkyi esiopetuksen ja alkuopetuksen jatkumo. Kirjaimet ja numerot olivat esillä ja muitakin yhteneviä elementtejä oli löydettävissä. Lisäksi toiminnallisessa oppimisessä korostuu leikki, mikä onkin tärkeässä roolissa vielä esiopetuksessakin. Ainakin tässä koulussa ja luokassa, esiopetuksen ja alkuopetuksen tärkeä side oli läsnä. Opettajat pitävät esiopetuksen ja alkuopetuksen yhteistyön puitteissa huolen siitä, että lapsen tiedot siirtyvät esiopetuksesta alkuopetukseen siten, että koulun aloittaessa lapsen asioista, historiasta ja aikaisemmasta opinpolusta oltaisiin mahdollisimman hyvin perillä. Koululle tulee tiedoksi esimerkiksi oppilaiden erilaiset tuen tarpeet. Ylipäätään lasta pyritään tukemaan yksilöllisesti ja ottamaan yksilölliset tarpeet huomioon arjen ja opetuksen käytännöissä. Luokassa, jossa vierailin, opetusta esimerkiksi eriytettiin pienryhmätoiminnan kautta. Lisäksi erilaiset ja eri tasoiset tehtävät olivat eriyttämistä mahdollistamassa.

Opettaja kiteytti esiopetuksen osallistumisen olevan merkittävää ajatellen lapsen koulun aloittamista. Hän totesi, että esiopetuksella pyritään takaamaan kaikille lapsille mahdollisimman

tasa-arvoiset lähtökohdat koulupolun aloittamiseen. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset lapset hyötyvät valtavasti esiopetuksesta ja esiopetuksella voidaan ainakin hieman tasata erilaisia kielellisiä ja oppimisen lähtökohtia. Ennen kaikkea esiopetus antaa lapselle mahdollisuuden tutustua koulumaailmaan turvallisessa ja leikkisessä ympäristössä. Alkuopetus on jatkumoa esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa saadulle pohjalle.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) laaja-alaisen osaamisen tavoitenäkökulmiin viitaten; alkuopetuksessa ja juuri tässä luokassa korostui ainakin ajattelun ja oppimaan oppimisen laaja-alainen tavoitenäkökulma. Opettaja otti opetuksessa huomioon oppilaiden ajatuksia, oivalluksia sekä ihmettelyn aiheita. Oppilaiden havaintojen pohjalta saatiin aikaiseksi yhteisiä keskusteluja. Matemaattiset tehtävät ja ongelmien ihmettely yhdessä vertaisten kanssa kannustivat ongelmanratkaisuun. Liikuntatunnilla tempuradan motoriset harjoitukset tukivat ajattelun kehittymistä, kun esimerkiksi tasapainolaudalla omaa askellusta piti tarkoin suunnitella. Trampoliinille hyppääminen vauhdista ja siitä edelleen patjalle haastoi etäisyyksien arvioinnissa. Samoin tempuradan yhteydessä olleet äidinkielen tehtävät haastoivat nimeämisen ja kirjoittamisen muodossa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot konkretisoituivat, kun 1. luokkalaisten kanssa harjoiteltiin erilaisia arjen käytäntöjä. Oppilaita kannustettiin pitämään huolta omista tavaroistaan – vastuuta annettiin esimerkiksi siinä, että koulukirjat löytyisivät oikeasta paikasta. Vastuun ottamista ja arjen taitoja on myös se, että huolehtii annetut tehtävät valmiiksi. Alkuopetuksessa itsestä huolehtimisen ja arjen taidot korostuvat, sillä alkuopetuksessa lähdetään liikkeellä ”perusasioista”. Hygieniaosaaminen näyttelee edelleen suurta roolia, kuten omista tavaroista ja vaatteista huolehtiminenkin. Pukeutumisen osalta osaaminen on myös tärkeää, sillä koulussa ulkoillaan paljon ja sääolosuhteet ovat vaihtelevat. Koulussa kannustetaan turvalliseen ja vastuulliseen toimintaan, koulun ulkopuolista elämää unohtamatta.

Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun näkökulma ilmeni luokan ilmapiirin kautta. Oppilaita rohkaistiin ja ohjattiin myönteiseen vuorovaikutukseen ja ennen kaikkea yhteistyöhön

muiden kanssa. Luokkaa korostettiin yhteisönä, jossa jokainen oppilas sai olla omanlaisensa. Matematiikan tunnin pelihetki mahdollisti toimimisen monenlaisten ihmisten kanssa.